

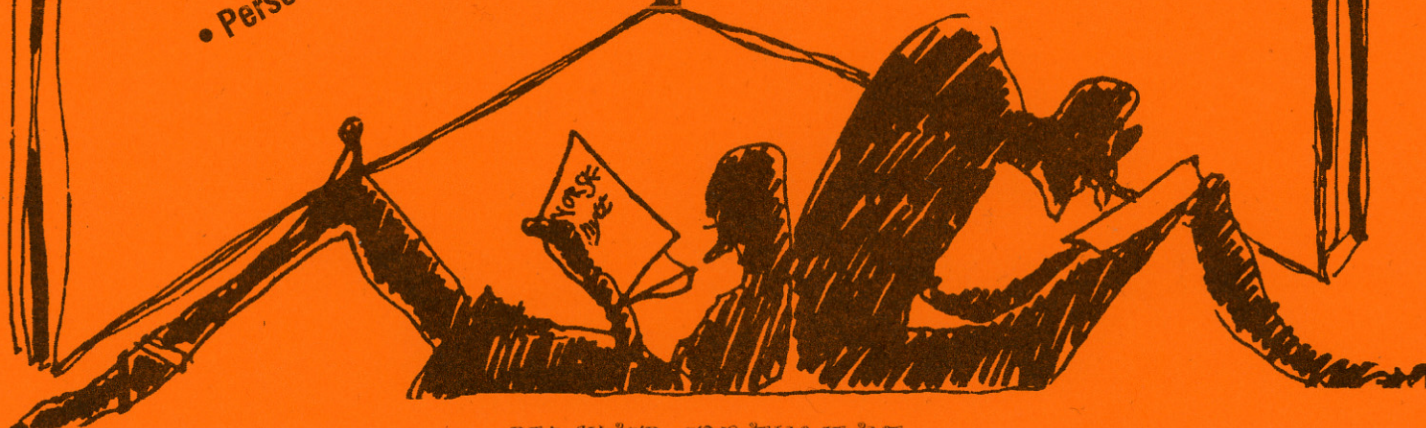
– et aktuelt læremiddel
i tidsskriftform

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Verktøy til nettavisen
- Ny eksamensvri
- Eksamensoppgavene 2012
- Nynorsk sakprosa
- Ny litteraturhistorie
- Nynorskreform
- Personkryssord

- Nye nynorsktester
- Fra James til Jakob
- Fra Cologne til Köln
- Fra svensk sang til nynorsk
- Fra dansk dikt til nynorsk
- Genitivsuttrykk
- Samsvarsbøying

REDAKTØR: ØYSTEIN JEINE.

Hva er Norsknytt?

Norsknytt er et læremiddel i tidsskrift-format, særlig myntet på norsklærere i ungdomsskolen. Et overordnet mål for tidsskriftet er å tilby lærere kopieringsoriginaler, praktiske undervisningstips og faglig oppdatering. Norsknytt ønsker å gi liv og variasjon til norskundervisningen.

Norsknytt ble startet opp av norsk-læreren Jon Hildrum i Namsos i 1976. Nord-Trøndelag fylkeskommune finansierte i en lengre periode utgivelsen av Norsknytt, for å sikre at tidsskriftet ble tilgjengelig for alle ungdomsskolene i Nord-Trøndelag. Senere har tidsskriftet spredt seg til resten av landet.

Alle tekstene i Norsknytt er omfattet av opphavsrett, men lærere kan fritt kopiere alt stoff som er tilrettelagt for elever.

Siden oppstarten har Norsknytt hatt to redaktører. Norsklærer Jon Hildrum var redaktør fra 1976 til 2006. Norsk-lærer Øystein Jetne har vært redaktør siden 2007.

Vil du abonnere?

Et årsabonnement (fire numre per år) koster 550,- kroner. Bestillingen sendes:

Norsknytt
Postboks 303
7601 LEVANGER

eller:

post@norsknytt.no

Tidligere årganger

Abonnenter på Norsknytt har anledning til å bestille tidligere årganger til redusert pris. Porto og forsendelses-kostnader kommer i tillegg:

♦ Årgangene fra 1990 til 1992 koster 50,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 1993 til 2006 koster 200,- kroner per årgang.

♦ Årgangene fra 2007 til 2011 koster 350,- kroner per årgang.

Innholdsfortegnelse for Norsknytt 1-2012

- 4 Nettavis fra www.elevavis.no
- 5 Revidert læreplan i norsk
- 8 Om skriftlig eksamen våren 2012
- 9 Eksamensoppgavene våren 2012
- 10 Omtale: *Dataspill* og *Jeg er Zlatan*
- 11 Omtale: *Klimaboka* og *Det som står på spill*
- 12 Omtale: *Herfra til evigheten* og *Norsk litteraturhistorie*
- 13 Omtale: *Drakeguten* og *Med eld i hjertet*
- 15 Språkrådet sprer ny nynorsk rettskriving
- 16 Nynorsk-test: Pronomen (han/ho/henne)
- 17 Nynorsk-test: Frå engelsk til nynorsk (historiske namn +)
- 18 Nynorsk-test: Frå engelsk til nynorsk (geografiske namn +)
- 19 Nynorsk-test: Nonsensord (substantiv)
- 20 Nynorsk-test: Nonsensord (verb)
- 21 Nynorsk-test: Setningar med perfektum
- 22 Nynorsk-test: Genitivsuttrykk
- 23 Nynorsk-test: Samsvarsbøying
- 24 Nynorsk-test: Feilfinning og feilretting 2
- 25 Nynorsk-test: Frå svensk til nynorsk
- 26 Nynorsk-test: Frå svensk til nynorsk
- 27 Nynorsk-test: Frå dansk til nynorsk
- 28 Nynorsk-test: Frå dansk til nynorsk
- 29 Personkryssord 7-11

Smakebiter fra neste nummer:

- ♦ **Regelbok på nynorsk**
Den nye rettskrivningen for nynorsk tok til å gjelde fra august 2012. Norsknytt bringer en oppdatert regelbok som kan kopieres opp til elevene.
- ♦ **Arbeidsark til *En folkefiende* av Henrik Ibsen**
Norsknytt bringer et omfattende undervisningsopplegg knyttet til *En folkefiende*. Opplegget inneholder både arbeidsark og forslag til et variert undervisningsopplegg.
- ♦ **De beste nettstedene**
Etter hvert finnes det mange gode undervisningsressurser på nettet, både i Norge og i våre naboland. Norsknytt bringer en oversikt over nettsteder som alle norsklærere bør kjenne til.
- ♦ **Femavsnittstekster**
Mange skoler har hatt hell med å la elevene skrive korte sakprosattekster på fem avsnitt. Norsknytt bringer modelltekster som elevene kan bli inspirert av.

NORSKnytt

Eit lite stabilt norskfag

Norskfaget er eit levande fag. Ny litteratur kjem til, samstundes som gamle tekstar går i gløymeboka. I dette nummeret av Norsknytt omtalar vi fleire sakprosabøker som er passart godt for unge tenåringar. Spesielt gledeleg er det å sjå gode nynorskbøker for denne aldersgruppa. Det Norske Samlaget treff for tida godt, både med fagbøker og skjønnlitteratur.

Mindre godt treff Utdanningsdirektoratet, som gong på gong må rykkje ut for å reparere det som tidlegare er gjort. No sist er det reist alvorleg tvil om kva munnleg eksamen på ungdomstrinnet eigentleg er for noko. Aftenposten skreiv i mai ein reportasje om kor ulik praksisen er frå skule til skule, både når det gjeld oppgåveformat, lærarhjelp og tidsbruk. På spørsmål frå Aftenposten svarte direktoratet at presentasjonar som elevane har budd seg på heime, *ikkje* skal vere ein del av vurderingsgrunnlaget til munnleg eksamen – og då kan ein spørje seg kvifor elevane skal bruke tid og krefter på slike presentasjonar. Det finst gode argument for å stramme inn eksamensordninga, men det er merkeleg at direktoratet først kjem på banen når Aftenposten slår på tromma.

Ved inngangen til skuleåret 2012/2013 møter norsklærarane ei ny nynorsk rettskriving. Ein kan diskutere lenge og vel kven som har ansvaret for å etterutdanne norsklærarane om dei endringane som er komne, men det er eit problem mange norsklærarar møter det nye skuleåret utan å ha blitt kursa i det nye regelverket. Det er òg ugreitt at skulane ikkje har fått nye nynorskordlister tilsendt i hopetal, for i mange kommunar må lærarane finne fram gamle og velbrukte ordbøker som ikkje lenger er heilt riktige. Hadde matematikklærarane godteke å bruke multiplikasjonstabellar som ikkje var heilt til å stole på?

Til vinteren kan vi vente oss avgjerder frå Utdanningsdirektoratet om korleis det nye norskfaget vil bli. Tredjeutkastet frå revisjonsgruppa viser at det kan vere snakk om store endringar, kanskje så store at forlaga bør hoste opp nye læreverk for ungdomstrinnet. Sjangernamna ser i stor grad ut til å forsvinne frå læreplanen, og det same gjeld dei litterære temapara. Inn kjem satsinga på modelltekstar og andre rammer for skiving, men også på dette feltet er etterutdanningsbehovet stort.

På toppen av signala om ny læreplan og nye eksamensordningar kjem i haust dei nye valfaga, som sikkert kan fungere godt. For norsklærar må faget «medier og informasjon» vere særleg spennande. I det førre Norsknytt-nummeret skreiv vi om gode handbøker frå Avisiskolen. Denne gongen ser vi nærmare på det publiseringsverktøyet som alle ungdomsskular får tilbod om å bruke. Norskfaget står ikkje stille når det gjeld digitale verktøy heller!

Ny karakterordning med de nye valgfagene

Elevene skal få karakter i de valgfagene som blir innført høsten 2012. Karakterene fra åttende og niende trinn teller ved opptak til videregående skoler, men bare hvis elevene skifter valgfag fra år til år. Holder elevene fast ved det samme valgfaget i tre år, teller bare den siste karakteren. Skifter elevene valgfag, blir den endelige valgfagskarakteren et gjennomsnitt av karakterene ved slutten av hvert skoleår.

Få og klare kompetansemål i «medier og informasjon»

Ifølge Utdanningsdirektoratet henter det nye valgfaget «medier og informasjon» hovedelementer både fra norsk og samfunnsfag. Valgfaget skal ha to hovedområder, «redaksjonelt arbeid» og «produksjon og publisering», med til sammen sju kompetansemål. Elevene skal planlegge og produsere en nettbasert publisering der prosessen fra ide til ferdig produkt er ivarettatt. Redaksjonen kan ha fokus på aktiviteter i skolens og elevenes nærmiljø.

Fritt fram for kreativitet i valgfaget «sal og scene»

Elever som liker å lage film og skuespill, har god grunn til å snuse på valgfaget «sal og scene». Elevene skal utvikle og formidle ideer til en eller flere produksjoner, og de skal samarbeide om å utvikle et audiovisuelt eller scenisk uttrykk. Elevene kan til en viss grad konsentrere seg om enkelte arbeidsområder, for eksempel lyd, lys, regi, koreografi, kostymer, sminke og redigering – men kanskje er det morsomst med litt rotasjon?

Ny løsning gir skolene bedre nettaviser

Organisasjonen Avis i Skolen (AiS) og firmaet Moava samarbeider for å tilby skolene verktøy for publisering av nettaviser. Løsningen ble lansert på NKUL-konferansen i Trondheim i mai.

Tilbudet til skolene er høyaktuelt, for ved skolestart høsten 2012 innføres det nye valgfaget «Medier og informasjon», et fag som har klare bånd til norskfaget. I valgfaget skal elevene samarbeide i en redaksjon og publisere stoffet på nettet.

På nettstedet www.elevavis.no kan ungdomsskoler bestille sitt eget område, som vil få en nettadresse av typen bjørnsletta.elevavis.no.

Best av alt: Så lenge det er snakk om en nettavis til valgfaget medier og informasjon, er alt gratis. Ønsker skolen å opprette en egen nettavis i forbindelse med FN-dagen, er også en slik nettavis uten kostnader for skolen.

Proff layout

Skjermbildet som finnes høyere opp på denne Norsknytt-siden, viser hvordan nettavisen vil se ut på skjermen. Den nyeste saken vil legge seg på topp, mens de litt eldre sakene flytter seg nedover på nettsiden etter hvert som nye saker

kommer til. Oppsettet er til forveksling likt de profesjonelle nettavisene, så det er stor sannsynlighet for at elevene kan motiveres til å gjøre en ekstra innsats.

En menylinje øverst på nettsiden vil by på utfordringer for redaksjonen, for det er mulig å plassere sakene i ulike seksjoner avhengig av tema. De fem menypunktene kan døpes om, for eksempel slik at det blir egne nettsider for 8., 9. og 10. trinn. Diskusjonene om hva menyknappene bør hete, er i seg selv interessante, og kan hende er det lurt om elevene får i oppdrag å spionere på andre nettaviser.

Skolens nettside vil ha en form for bakside, altså en side som bare administratoren og redaksjonsmedlemmene ser. Avisverktøyet er nemlig bygd opp slik at elevene må logge seg inn med egne brukernavn og passord. Læreren kan redigere alle tekster og må godta dem før de publiseres. Alt i alt framstår elevavis.no som et svært godt tilbud til ungdomsskolene.

Revisjon av læreplanen

Utdanningsdirektoratet har offentliggjort tredjeutkastet til ny læreplan i norsk. De foreslåtte forandringene kalles fortsatt for en revisjon, selv om endringene er såpass mange og såpass omfattende at ordet reform framstår som like treffende.

Den største endringen av dem alle er så politisk betent at den er satt på vent. Om karakterene i norskfaget står det bare skrevet at direktoratet vil komme tilbake til antall karakterer i løpet av høsten 2012. Tre muligheter har vært framme:

1. Karakterene beholdes som i dag, med egne standpunktkarakterer i norsk hovedmål, norsk sidemål og norsk muntlig – og med muligheter for tilsvarende eksamenskarakterer.
2. Karakterene i norsk hovedmål og norsk sidemål slås sammen til en felles karakter i norsk skriftlig, både til standpunkt og til eksamen.
3. Alle de tre norskkarakterene slås sammen til én standpunktkarakter.

Sidemålskarakteren er under press. Det snakkes om å «styrke norskfaget», «styrke hovedmålet» og «lette lærernes arbeidsbyrde», men en del aktører ønsker nok å svekke nynorskens stilling i skoleverket – uten å si det rett ut.

Noregs Mållag uttrykker skepsis mot å redusere antallet karakterer, for all erfaring tilsier at tallet på karakterer legger sterke føringer på opplæringen. Den dagen elevene ikke lenger får en egen karakter i nynorsk, vil mange lærere vil gi mindre plass til nynorsken enn i dag, mener Mållaget.

Lavere krav til sidemålet på ungdomstrinnet

I den norskplanen som gjelder i dag, skilles det ikke mellom kravene til bokmål og nynorsk. Målformene står nevnt side om side i kompetansemålene, og det er ikke mulig å lese ut av planen at elevene skal være flinkere i hovedmålet enn i sidemålet etter tiende trinn. En slik likebehandling virker snodig, for de aller fleste elever behersker, og bør beherske, hovedmålet best – særlig tidlig i utdanningsløpet.

For videregående er det en aktuell løsning at sidemålsopplæringen avsluttes etter Vg2, i alle fall på studieforberedende utdanningsprogrammer. Kravene til hovedmålet og sidemålet vil være like ved slutten av Vg2. Det virker logisk, og mer nynorsk er det ikke sikkert at elevene lærer før de står der som nyutdannede lærere.

For ungdomstrinnet er det foreslått å innføre to helt nye kompetansemål:

- Elevene skal kunne mestre formverk, ortografi, setningsbygning og tekstbinding *på hovedmålet*.
- Elevene skal mestre sentrale regler i formverket og uttrykke seg med et funksjonelt ordforråd i et bredt utvalg sjangre *på sidemålet*.

Her er det to ting som skjer: For det første nevnes igjen rettskrivning i læreplanen for ungdomstrinnet. For det andre skilles det tydelig mellom kravene til hovedmålet og sidemålet. Det er verdt å merke seg at sidemålsopplæringen fortsatt skal knyttes til en rekke sjangrer.

Fra fire til tre hovedområder

Da Kunnskapsløftet ble innført, fikk norskfaget fire hovedområder. Den store nyheten i 2006 var hovedområdet som først var blitt kalt «multimodale tekster», men som endte opp med merkelappen «sammensatte tekster». Ønsket var blant annet å synliggjøre de nye teksttypene og arbeidsformene som er vokst fram sammen med datarevolusjonen. Fra norskfaglig hold er det kommet kritikk mot navnet på hovedområdet, for alle tekster, også de enkleste eventyr, kan sies å være sammensatte.

I forslaget til ny læreplan er det nå foreslått å fjerne «Sammensatte tekster» som hovedområde, men målene lever videre. I hovedområdet «Lesing og skriftlig kommunikasjon» heter det nå at elevene skal kunne bruke estetiske uttrykksformer, og elevene skal også kunne lage og redigere sammensatte tekster. Målet om at elevene skal kunne tolke og vurdere estetiske virkemidler, er flyttet over til hovedområdet «Språk, kultur og litteratur».

Verdt å merke seg er det at ordet «lytting» er tilbake i norskplanen, i navnet på hovedområdet «Lytting og muntlig kommunikasjon». Fra dette hovedområdet er for øvrig kompetansemålet om å lede og referere møter forsvunnet. Kanskje fordi målet har vært for vanskelig å gjennomføre i praksis? Begreper som «foredrag» og «rollespill» er også tatt bort, men lærere kan la

arbeidsmåtene leve videre ved å tolke overbegrepene «presentasjon» og «dramatisering».

Sjangernavn borte vekk

I L97 fantes navn på mange skriftlige sjangrer som elevene skulle beherske etter at de var ferdige med ungdomstrinnet, for eksempel essay og eventyr. I den læreplanen som kom med Kunnskapsløftet, stod bare åtte sjangrer igjen: artikkel, diskusjonsinnlegg, novelle, fortelling, formelt brev, dikt, dramatekst og kåseri. I forslaget til ny norsklplan er alle sjangernavnene fjernet. Det eneste som står igjen, er at elevene skal kunne «skrive tekster tilpasset formålet i ulike sjangere».

Norsklærere på ungdomstrinnet vil altså stå temmelig fritt til å velge og vrake hvilke sjangrer de vil undervise i. Den nåværende eksamensformen tilsier at norsklærere bør tilstrebe en form for likevekt mellom skjønnlitteratur og sakprosa, og hensikten med revisjonen er nok ikke å svekke sakprosasjangrene. Årets eksamenssett signaliserer heller ikke at sjangerbegrepet blir mindre viktig, for når elevene selv skal oppgi hvilken sjanger de skriver i, er sjangerbevissthet minst like viktig som før.

Heller ikke på barnetrinnet er sjangrene nevnt ved navn, så det er slett ikke sikkert at eventyrfortellinger er en «oppbrukt» sjanger når elevene entrer ungdomstrinnet. Tvert imot, kanskje er eventyret spesielt godt egnet for å bevisstgjøre elevene på sjangerlære? For ordens skyld: Først på Vg3 nevnes essayet som en sjanger, mens blogger ikke nevnes i det hele tatt.

Også litterære begrepspar borte vekk

Kjærlighet og kjønnsroller, helt og antihelt, virkelighet og fantasi, makt og motmakt, løgn og sannhet, oppbrudd og ansvar. De seks begrepsparene fikk svært stor oppmerksomhet både fra forlagsfolk og lærere i 2006. Hele norskverk er i stor grad bygd opp med utgangspunkt i disse litterære temaene – som nå er foreslått fjernet. Resten av kompetansemålet står igjen som før:

- Elevene skal kunne presentere viktige temaer og uttrykksmåter i sentrale samtidstekster og sammenligne dem med framstillinger i klassiske tekster fra norsk kulturarv.

Hvorfor er begrepsparene fjernet? Det er nok mange som har klødd seg i hodet og lurt på hvem som har kommet på de seks begrepsparene, for det går an å tenke seg andre

begrepspar som kunne være like fruktbare. Og hvorfor må det være snakk om begrepspar? Hadde det ikke vært evig nok med enkeltord som «hat», «mot» eller «krig»?

Et viktig spørsmål er om de seks begrepsparene åpner eller lukker for litterær forståelse. Hvis elever og norsklærere velger bort gode, sentrale samtidstekster fordi de ikke passer godt til noen av begrepsparene, er det kanskje dumt med sentralt fastsatte navn på litterære temaer?

Et annet spørsmål er om de seks begrepsparene har stjålet oppmerksomhet fra andre ord i kompetansemålet, for eksempel nøkkelbegrepet «uttrykksmåte». Det er nemlig ikke bare temaene som skal sammenliknes, men også uttrykksmåten, ifølge læreplanen. Spørsmålet er kort og godt om læreplangruppen sender ut signaler om at det bør legges mer vekt på sjangerhistorie og språklig stil, og mindre vekt på litterære temaer.

Skrivesenteret aktive med innspill

Skrivesenteret i Trondheim ble opprettet etter at den forrige norsklplanen tok til å gjelde. Fra direktoratets side har det vært et mål at arbeidet med skriveopplæringen skal få et løft, ikke bare i norskfaget, men også i andre fag. Samtidig med at norsklplanen blir revidert, skjer det samme med læreplanene i matematikk, engelsk, naturfag og samfunnsfag. Særlig faglærere i naturfag og samfunnsfag bør merke seg at det kommer tydeligere krav til faglig skriving. Det samme bør norsklærere skrive seg bak øret, for det er ikke bare norsklærere som skal lære å elevene å skrive artikler med korrekt fagspråk og god kildebruk. Alle lærere er skrivelærere!

Tre av kompetansemålene i den nye norsklplanen bærer bud om en annerledes skriveopplæring i årene som kommer. Skrivesenteret har tydelig satt sitt preg på planutkastet:

For det første er de formelle ferdighetene kommet med i læreplanen igjen, som tidligere nevnt. Norsklærere som har kviet seg for å gi elevene rene rettskrivningsprøver, kan nå puste litt lettere

For det andre er et kompetansemål om prosessorientert skriving gjort tydeligere:

- Elevene skal kunne planlegge og bearbeide egne tekster og vurdere kvaliteter ved dem underveis i prosessen ved hjelp av kunnskap om språk og tekst.

Formuleringen tilsier at elevene arbeider aktivt med disposisjoner og foreløpige utkast, og at også disse tekstene blir vurdert – både av lærer

og elev. Det er verdt å merke seg at ordet responsgrupper ikke er tatt med, og noe av bakgrunnen kan nok være at slike grupper ikke alltid har fungert etter hensikten.

For det tredje blir skriveopplæringen annerledes ved at elevene skal skrive tekster i ulike sjangrer «etter mønster fra gode modelltekster og andre rammer for skriving». Formuleringen er helt i tråd med moderne skriveforskning, som viser at elevene faktisk trenger gode forbilder for å få dreis på sin egen skriving. Særlig i møtet med nye sjangrer er det viktig at elevene får anledning til å herme etter sjangertrekk og ellers få tydelige føringer på hvordan tekstene skal skrives.

Digitale ferdigheter minst like viktige

Hva skjer så med de digitale ferdighetene i den nye norskplanen? Målet om at elevene skal kunne orientere seg i store tekstmengder er blitt presisert ved at det nå står skrevet at elevene skal kunne «orientere seg i store tekstmengder både på skjerm og i papir». Elevene bør altså ha kunnskaper både om gode søkeord og ulike søkemotorer, og de bør også kunne søke etter begreper i store dokumenter som de har lastet ned til sine egne maskiner.

På barnetrinnet skal elevene lære å bruke både papirbaserte og digitale ordbøker. Fortsatt er det slik at de digitale utgavene av Bokmålsordboka og Nynorskordboka er utilgjengelige på eksamensdagen, men elevene bør likevel lære å bruke dem.

På ungdomstrinnet skal elevene kunne «bruke ulike estetiske uttrykksformer i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster», og elevene skal «kunne lage og redigere sammensatte tekster ved hjelp av digitale verktøy». Begge kravene forutsetter en viss datakyndighet – og åpner for en rekke spennende og motiverende oppgaver.

Aller viktigst er det kanskje å legge merke til målformuleringen som gjelder bruken av kilder:

- Elevene skal kunne velge varierte strategier som grunnlag for skriving og integrere, referere og sitere relevante kilder på en etterprøvbart måte der det er naturlig.

Kompetansemålet er høyaktuelt på sakprosadagen ved en eventuell skriftlig eksamen, men selvsagt langt lettere å arbeide med i skriveprosjekter der eleven på forhånd vet hva oppgaven er – og ikke som på eksamen der oppgaven deles

ut etter at kildene er valgt. Spesielt aktuelt kan det være å arbeide med kildeferdigheter i forbindelse med elevenes selvvalgte fordypning i et språklig tema, et litterært tema eller et forfatter-skap.

Færre læreplanmål om lesing

Ved den forrige revisjonen av læreplanen i norsk ble det innarbeidet nye kompetansemål knyttet til lesing. To slike mål blir nå tatt ut dersom tredjeutkastet blir stående uforandret:

- Elevene skal [ikke lenger] kunne begrunne egne tekstvalg med utgangspunkt i egne lesepreferanser og formålet med lesingen.
- Elevene skal [ikke lenger] kunne formidle muntlig og skriftlig egne leseerfaringer og leseopplevelser basert på tolkning og refleksjon.

Til gjengjeld har kompetansemålet om selvvalgt fordypning vokst, slik at elevene skal kunne «begrunne valg av tekster og tema».

Ut med poplyrikk, inn med gjendiktning

Et av de litt sære (men veldig morsomme) kompetansemålene fra Kunnskapsløftet gjaldt oversettelse og hvordan «mening og uttrykk videreføres og endres når enkle fortellinger, tegneserier og poplyrikk oversettes til norsk». De tre nevnte sjangrene er ikke tilfeldig valgt, for når det gjelder oversettelse av tegneserier og poplyrikk, legger formen klare rammer for innholdet. I forslaget til revidert læreplan er sjangrene likevel utelatt, og i framtiden skal elevene «forklare hvordan mening og uttrykk kan videreføres og endres ved gjendiktning og oversettelse av tekster til norsk».

Høring høsten 2012

Utdanningsdirektoratet har varslet en høringsrunde senhøstes 2012. Den nye, reviderte læreplanen skal gjelde fra skoleåret 2013/2014.

Det er litt uvanlig at direktoratet så tidlig i prosessen offentliggjør hva som er tenkt. Den offisielle begrunnelsen er at interesserte kan følge med på hvilken retning endringene tar.

Foreløpig har ingen forlag flagget at de er i gang med nye lærebøker, men endringene er såpass omfattende at flere forlag kan bli fristet til å satse. I nabolandene er det dukket opp digitale læreverk av høy kvalitet – kanskje får vi se gode løsninger også i Norge?

Sogn og Fjordane på topp

Den foreløpige karakterstatistikken for den skriftlige norskeksamenen på ungdomstrinnet viser at elevene fra Sogn og Fjordane og Oslo gjør det alle best, akkurat som på de nasjonale leseprøvene. Mens landsgjennomsnittet for norsk hovedmål ligger på 3,5, ligger Oslo-gjennomsnittet på 3,8. Sogn og Fjordane er best i norsk sidemål med 3,7 i snitt, fire tideler over landsgjennomsnittet. Det tredje beste fylket i landet er Troms, både i hovedmål og sidemål. Dårligst ut kommer Hedmark og Telemark.

Langt mellom sekserne

Bare 2,0 prosent av grunnskoleelevene fikk karakteren 6 til eksamen i norsk hovedmål, mens over halvparten av elevene endte opp på den nedre delen av karakterskalaen. Situasjonen er ikke lysere i sidemålet. Der fikk bare 1,4 prosent av elevene toppkarakteren, mens 60 prosent fikk karakteren 3 eller dårligere. Guttene ligger 0,4 karakterpoeng bak jentene i hovedmålet og 0,6 poeng bak i sidemålet. Tilsvarende kjønnsforskjeller gjelder for elevene med fritak fra vurdering i sidemålet.

Medhold til hver fjerde elev

Sommeren 2012 har Fylkesmannen i Oslo og Akershus behandlet 450 klager på eksamenskarakteren i norsk hovedmål. Til sammenlikning var det 18500 elever som avla norskeksamen i mai. Klagen kommer fra hele landet, og hele 25,7 prosent endte opp med en annen karakter enn den opprinnelige. Mye medhold fikk også elevene som klaget på sidemålskarakteren. Ved klagebehandlingen hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane ble 28,5 prosent av eksamenskarakterene i sidemål endret.

Ny vri på eksamensoppgavene våren 2012

For å hindre for mye hjemmeproduisert tekst i forberedelsestiden knyttes eksamensoppgavene stadig tettere til tekstene i forberedelsesmateriellet. Årets tema var «løgn og sannhet», et av de seks litterære temaparene som er nevnt i læreplanen.

På forhånd var elever og lærere varslet om to endringer i forhold til tidligere gitte eksamensoppgaver. For det første skulle elevene i år oppgi hvilken sjanger de skrev i. For det andre var det meldt at oppgavene ville ha nær sammenheng med de tekstene som var publisert på det passordbelagte nettstedet til direktoratet.

Mange elever har valgt å skrive ned navnet på oversjangrer som «artikkel» og «fortelling», selv om navnet på undersjangrer som «bakgrunnsartikkel», «eventyrfortelling» eller «kriminalfortelling» kunne være mer treffende. Noen elever skriver en fortelling selv om de påstår at de skriver en novelle. Andre elever roter det til ved at de oppgir kåseri som sjanger, mens de egentlig skriver noe som likner mer på en artikkel. Litt smarte virker de elevene som oppgir at de skriver en blogg, for den sjangeren er ganske ubestemmelig og åpner for både humor og personlige erfaringer.

De fleste elever virker bevisste på sjangrer og sjangerkjennetegn, men samtidig viser rettekunkene at sjangeropplæringen ikke har stått veldig sentralt i enkelte klasserom ...

I alle oppgavetekstene ble elevene ledet til deler av forberedelsesmateriellet, men så godt som alle oppgavene kunne løses glimrende uten å bruke tekstene som var nevnt. Spørsmålet er om skruen strammes til neste år, når elever og lærere er bedre varslet om konseptet.

Våren 2012 var oppgavebestillingene mest detaljerte på den skjønnlitterære skrive dagen. For å kunne tolke alle oppgavene riktig måtte elevene kjenne til faguttrykk som synsvinkel, novelle, vendepunkt og hovedperson. Dessuten måtte de vite hva en konspirasjonsteori er – dette begrepet var nevnt i forberedelsesmateriellet.

Det er verdt å merke seg at elevene ble bedt om å *reflektere* i tre av de fem oppgavene som ble gitt på sakprosadagen, selv om ordet reflektere bare opptrer én gang i norskplanen for ungdomstrinnet. I sensorveiledningen står det skrevet at «å reflektere er å undre seg over og tenke grundig gjennom noe». Et slikt krav virker ikke umulig å oppfylle. På den andre siden kan man undre seg over om det å reflektere over løgn og sannhet innsirkler norskfagets kjerne – og om utfordringen tiltaler jentene mer enn guttene.

Eksamensoppgavene våren 2012

Sakprosa

Oppgave 1

Alt eg seier er sant, *De andres sannhet* og *Medias makt* i forberedelsesdelen er eksempler på tekster som handler om hvordan media presenterer «sannheten».

Skriv en sakprega tekst om hvilken makt media har i forhold til hva som er løgn og sannhet.

Oppgi sjanger og lag en passende tittel.

Oppgave 2

I diktet *Ti bud til en ung mann som vil frem i verden* i forberedelsesdelen blir det påstått at du kan komme deg lettere fram i verden ved å lyve.

Skriv et kåseri hvor du reflekterer over sannheten i Jens Bjørneboes «Ti bud til en ung mann som vil frem i verden».

Lag en passende tittel.

Oppgave 3

I teksten *Joda, du lyver da litt du også!* i forberedelsesdelen, hevder Svein Magnussen at «Noen ganger kan en liten hvit løgn gjøre situasjonen enklere og bedre for andre. Vi må jo ikke på død og liv hamre inn alle svakheter og mangler folk har, og få frem nøyaktig hva vi mener hele tiden».

Skriv en sakprega tekst hvor du tar stilling til påstanden og argumenter for ditt syn.

Ta gjerne utgangspunkt i egne erfaringer og opplevelser når du svarer på oppgaven.

Oppgi sjanger og lag en passende tittel.

Oppgave 4

At enkelte barn er mer talentfulle enn andre, at multitasking er hjernetrim og at bilder aldri lyver, er eksempler på vedtatte sannheter.

Skriv en sakprega tekst der du reflekterer over hvordan vedtatte sannheter påvirker holdningene våre.

Oppgi sjanger og lag en passende tittel.

Oppgave 5

Wulff Morgenthaler, Saras nøkkel og Fasader og løgn i forberedelsesdelen er eksempler på tekster som handler om hvilken sannhet vi forteller om oss selv. Forteller vi vår egen historie slik vi ønsker at den skal være, kalles dette en livsløgn.

Skriv en sakprega tekst hvor du reflekterer over hvorfor mennesker kan ha behov for å lage seg en livsløgn.

Oppgi sjanger og lag en passende tittel.

Skjønnlitteratur

Oppgave 1

Ta utgangspunkt i novella *Fantomteikning* i førebuingssdelen og skriv ein skjønnlitterær tekst der historia blir fortald frå synsvinkelen til kona.

Oppgi sjanger og lag ein passende tittel.

Oppgave 2

Skriv ei novelle der ein konspirasjonsteori er viktig for hovudpersonen. Vendepunktet skal handle om at hovudpersonen innser at han har teke feil.

Lag ein passende tittel.

Oppgave 3

I *Den trettende fortellingen* og *Natt på Frognerbadet* i førebuingssdelen blir det fortalt løgner for å dekkje over sanninga.

Skriv ein skjønnlitterær tekst der nokon prøver å halde ei brutal sanning skjult.

Oppgi sjanger og lag ein passende tittel.

Oppgave 4

I Peer Gynt, Saras nøkkel og Fasader og løgn i førebuingssdelen les vi om menneske som vel å dikte opp ei verkelegheit dei ønskjer å leve i.

Skriv ein skjønnlitterær tekst der hovudpersonen lever bak ein fasade av løgn.

Oppgi sjanger og lag ein passende tittel.

Oppgave 5

Skriv ei novelle eller ein dramatekst der eit bilete som lyg, spelar ei avgjerande rolle. Det kan vere eit manipulert bilete eller eit bilete som er teken ut av sin samanheng, og som får ei heilt anna mening.

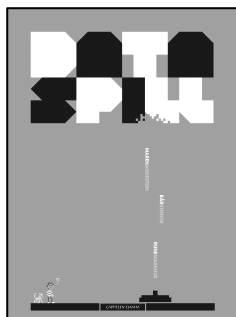
Oppgi sjanger og lag ein passende tittel.

Oppgave 6

I førebuingssdelen oppfordrar Erik og Kriss til å vere ærlege i Si det som det er. Dette rådet er ei motsetning til påstandane i teksten *Joda, du lyver da litt du også!*

Skriv ein skjønnlitterær tekst der vendepunktet kjem når hovudpersonen endeleg seier det som det er.

Oppgi sjanger og lag ein passende tittel.

Sakprosa

Mye morsomt om dataspillenes historie

Dataspillforskeren Maren Agdestein og journalisten Bår Stenvik har laget en fornøylig bok om det som kanskje opptar guttene aller mest – dataspill.

Sakprosaboken er spekket med morsomme detaljer fra de siste seksti årene. For å binde alle hendelsene sammen er tenåringen Kim og katten Ludo kastet tilbake til 1950-tallet, og vi følger samtaler mellom de to fram til vår egen tid.

Ved Grafills kåring av årets vakreste bøker fra 2011 vant boka til Agdestein, Stenvik og illustratør Rune Markhus førsteprisen i klassen for faktabøker for ungdom. Juryen kommenterte at boka har «sterke og varierte illustrasjoner» og at den er «enormt overstimulerende der hver side eksploderer av farger og illustrasjoner». Det hører med til historien at boka andre steder har fått kritikk for å være tungt leselig, for bakgrunnsfargen er flere steder sterk i forhold til skriften. Dataspillboka kan altså være et godt utgangspunkt for elever som skal vurdere estetiske virkemidler i sammensatte tekster.

Kritiske norsklærere kan mene at dataspill bare er tøys og tull, og helt uten pedagogisk verdi. Boka *Dataspill* viser noe annet, og skaffer man seg i tillegg *Computerspillets fortællinger*, en dansk bok for mellomtrinnet, er det lett å få ideer om hvordan man kan fylle sine egne norsktimer. Samtaler om dataspill penser fort inn på norskfaglige begreper som fantasiverdener, første-personfortellinger og sjangerkjennetegn.

Maren Agdestein og Bår Stenvik:
«Dataspill» (135 sider)
Veiledende pris: 202,- kroner
Cappelen Damm 2011

Biografi

Sterk oppvekstskildring fra svensk fotballstjerne

Biografien om Zlatan Ibrahimovic er en svært god oppvekstskildring. Leserne følger den tornefulle veien fra underklasse til verdensklasse.

Få fotballspillere er like omstridte som Zlatan. På den ene siden har han en enestående teknikk og balanse og bøtter på med mål. Etter overgangen til Paris Saint-Germain er han også den best betalte fotballspilleren i verden. På den andre siden har Zlatan personlige egenskaper som er lite å trakte etter: Han er arrogant, kranglete og selvopptatt. Han setter seg selv foran klubben.

Fortellingen om Zlatan er en askeladdhistorie. Han er oppvokst i innvanderbydelen Rosengård i Malmö. Faren er fra Bosnia og moren fra Kroatia, faren drikker og moren sliter. På skolen går det så som så med Zlatan. På fritiden stjeler han sykler og sprenger postkasser, før han blir snappet opp av talentspeidere på fotballbanen. Deretter går det raskt framover, fra spill med Malmö til seriemesterskap med klubber som Ajax, Juventus og Barcelona.

Kort sagt følger vi Zlatan fra motgang via revansj til ren triumf. I en norsk klasse kan man godt diskutere forholdet mellom biografier og helteskildringer. Hva er egentlig forskjellen?

Biografien er ført i pennen av David Lagercrantz, godt oversatt av Sverre Knudsen. De korte kapitlene har et muntlig preg, med korte setninger og mye slang. Boka egner seg ypperlig for ungdomsskoleelever.

David Lagercrantz:
«Jeg er Zlatan» (380 sider)
Veiledende pris: 242,- kroner
Font Forlag 2011

Sakprosa

Journalistisk vri på klimakrisen

Kva veit vi om klimaendringane , og kva kan vi gjere? Desse to spørsmåla er sentrale i ei frisk debattbok for ungdom, skriven av Sigrí Sandberg Meløy.

Det Norske Samlaget har starta opp ein debattbokserie for ungdom og fortener honnør for det. Først ut var *Globaliseringsboka* av Teresa Grøtan. Altså er *Klimaboka – på cruise dit verda smeltar* den andre boka i serien. Dei to debattbøkene fyller eit tomrom når det gjeld gode og aktuelle sakprosabøker på nynorsk for tenåringar.

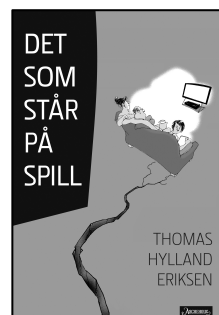
Sigrí Sandberg Meløy skriv som ein god journalist skal gjere. Ho tenkjer på målgruppa si og serverer eit språk fylt av gode observasjonar og friske formuleringar, men utan at det tippa over. Kort sagt skriv Meløy så godt at det er ein fryd å lese.

Baksideteksten fortel at boka er «ei reise i alt klimasnakket». Det er sant, både på den eine og den andre måten. Forfattaren kjem inn på svært mange poeng på den plassen ho har fått tildelt. Ho er tydeleg på kva som er fakta og kva for nokre kjelder ho byggjer på. Eit gjennomgåande spørsmål er kvifor vi ikkje gjer meir når vi ser kva for ei retning klimaendringane har teke.

Heilt konkret deltek forfattaren på eit såkalla klimacruise med hurtigruta Fram frå Tromsø til Svalbard. Teksten blir dermed ei form for reisereportasje med innlagde skildringar, intervju og faktaopplysningar. Med sine eigne ord skriv Meløy at ho skal ta med lesaren «på ei reise dit eg bur, nordover til Svalbard – eit smørauge i grauten av klimaendringar».

Sigrí Sandberg Meløy:

«Klimaboka. På cruise dit verda smeltar» (166 sider)
Rettleiande pris: 161,- kroner
Det Norske Samlaget 2011

Sakprosa

Det som står på spill etter den 22. juli 2011

Sosialantropologen Thomas Hylland Eriksen har skrevet en bok til ungdommen om hvorfor demokratiet er verdt å ta vare på. Det verste som kan ramme Norge, er likegyldighet, hevder forfatteren.

Gjennom 21 korte kapitler løfter Eriksen fram en rekke politiske spørsmål som fortjener oppmerksomhet, også blant ungdommer. Kapitteloverskriftene viser noe av spennet i temaer. Blant annet får vi lese om «Uenighetsfellesskapet», «Et borettslag i Holmenkollen», «Hva er rettferdighet?», «Ytringsansvar» og «Rød og blå rettferdighet».

Har man hørt Thomas Hylland Eriksen snakke, er skrivestilen gjenkjennelig. Kapitlene er kjennetegnet av mange interessante eksempler og godt oppbygde tankerekker. Elever som blir bedt om å reflektere, kan her hente et forbilde, for Eriksen nyanserer og problematiserer i ett sett.

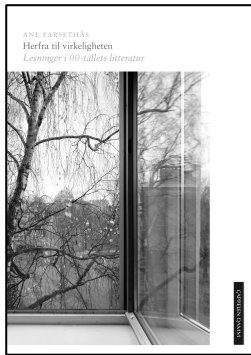
Noen lesere kan nok mene at digresjonene blir litt for mange, og kanskje står kapitlene seg aller best om leseren tar et kapittel om dagen, ikke alle på én gang. Enkeltkapitler vil sannsynligvis stå seg godt også ved en gjennomgang i klasserommet. Det er mye å gripe fatt i ved en tekstanalyse.

Illustrasjonene er ved Siri Dokken, og utseendemessig er boka riktig delikat. Med tanke på at boka innholdsmessig er som et lite dannelsesprosjekt å regne, er det vanskelig å forstå annet enn at mange konfirmanter vil få tankene til Thomas Hylland Eriksen i gave.

Boka er tilegnet Diderik Aamodt Olsen, et av ofrene fra Utøya.

Thomas Hylland Eriksen:

«Det som står på spill» (135 sider)
Veiledende pris: 200,- kroner
Aschehoug & Co 2012

Faglitteratur

Friske blikk på samtidslitteraturen

Hvilke skjønnlitterære verk vil stå igjen fra tiåret mellom 2000 og 2010? Det spørsmålet har litteraturkritikeren Ane Farsethås stilt seg i sin gjennomgang av norsk samtidslitteratur.

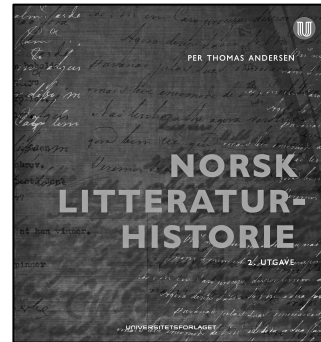
Ivrigt lesere av Dagens Næringsliv og Morgenbladet har mye mulig støtt på Ane Farsethås tidligere, for det er i disse to seriøse avisene at hun har bygd seg opp en posisjon som litteraturkritiker. Hun skriver først og fremst for litteraturkjennerne. Farsethås presenterer Farsethås gode lesninger som nesten alltid bringer leseren nye innsikter. Språkbruken er avansert, og lite erfarne lesere vil fort falle av lasset.

Viktige forfatternavn fra 00-tallet får hver sine kapitler. Farsethås behandler grundig forfatterskapene til Abo Rasul (Matias Faldbakken), Trude Marstein, Carl Frode Tiller, Jon Fosse, Hanne Ørstavik, Thure Erik Lund og Karl Ove Knausgård. Dette gjør hun ikke bare ved å nærlese tekstene deres, men også ved å sammenlikne de ulike forfatterne med hverandre og med andre størrelser i norsk litteratur. For eksempel trekker Farsethås bånd fra Carl Frode Tiller til både Kjell Askildsen og Henrik Ibsen når det gjelder deres bruk av dialoger.

Lærere i grunnskolen finner nok ikke altfor mange poenger som kan overføres direkte til undervisningen, selv om gode bakgrunnskunnskaper alltid kommer godt med. Norsk-lærere på videregående vil nok ha større glede av lesningene til Farsethås.

Ane Farsethås:

«Herfra til virkeligheten» (360 sider)
Veiledende pris: 323,- kroner
Cappelen Damm 2012

Faglitteratur

Oppdatert versjon av Norsk litteraturhistorie

Litteraturprofessor Per Thomas Andersen er i ferd med å få noe av posisjonen til forgjengerne Harald og Edvard Beyer.

Mange er de norsklærerne som har lært om norske forfatterskap og litterære utviklingslinjer ved å lese *Norsk litteraturhistorie* av Harald og Edvard Beyer. Den femte, reviderte utgaven ble utgitt i 1996, men er nå forsvunnet fra pensumlistene rundt om i landet. Beyers bøker har måttet vike plassen for Per Thomas Andersen og hans tolkninger av *Norsk litteraturhistorie*.

Per Thomas Andersen tar i hovedsak for seg skjønnlitteratur skrevet for voksne. Framstillingen er naturligvis kronologisk, men betydningen av de litterære periodene er tonet ned i forhold til tidligere litteraturhistorieskriving.

Barne- og ungdomslitteratur nevnes, men da i sammenheng med omtaler av forfattere som har skrevet mye for voksne. Et unntak kan være Jostein Gaarder, som trekkes fram som en døråpner for norsk litteratur i forhold til resten av verden. Andersen hevder at Gaarder har betydd mye for salgssuksessen til forfattere som Jo Nesbø, Åsne Seierstad og Linn Ullmann.

Den nyskrevne delen omhandler i første rekke tekster som er skrevet de 20 siste årene, og leseren møter mange forfatternavn og boktitler. Som oversiktsverk fungerer boka godt – og kan være til god hjelp også når elevene på ungdomstrinnet fordyper seg i forfatterskap.

Per Thomas Andersen:

«Norsk litteraturhistorie. 2. utgave» (764 sider)
Veiledende pris: 549,- kroner
Universitetsforlaget 2012

Fantasyserie på nynorsk

Hordalendingen Asbjørn Rydland har suksess med ein bokserie om drakeguten Koll, i ei verd der magien nesten er forsvunnen. Særleg unge lesarar kan ha glede av å bli kjent med guten som får krefter og gode råd frå nordavinden.

Sidan årtusenskiftet har fantasysjangeren stått svært sterkt blant dei eldste gutane på mellomtrinnet, først med filmane frå fantasiverda til J.R.R. Tolkien, seinare med bokserier av J.K. Rowlings, Rick Riordan og Christopher Paolini. Hausten 2012 kjem truleg mykje til å handle om filmatiseringa av *Hobbiten*. For elevane på ungdomstrinnet kan det vere ein fin opptakt til filmpremieren i desember å fordjupe seg i norske forsøk på fantasysjangeren.

Mest i vinden akkurat no er Asbjørn Rydland, nynorskforfattar på Det Norske Samlaget. I april delte Noregs Mållag ut Nynorsk barnelitteraturpris for 2011 nettopp til Rydland, og juryen meinte at Rydland «gjennom eit poetisk språk skildrar store mytologiar og små detaljar som til saman skaper eit levande og truverdig univers».

Miljø med middelalderpreg

Handlinga er lagt til ei verd som liknar mykje på vår eigen. I starten av bokserien er elementa frå fantasyllitteraturen lite til stades, for drakane lever ikkje meir, og det er lite magi i kvardagen til Koll. Guten lever aleine saman med far sin og er ikkje klar over dei kreftene som bur i han. Koll mista mor si etter eit åtak frå dei vonde kreftene. Akkurat som i Harry Potter ofra mora livet for at helten skulle få leve.

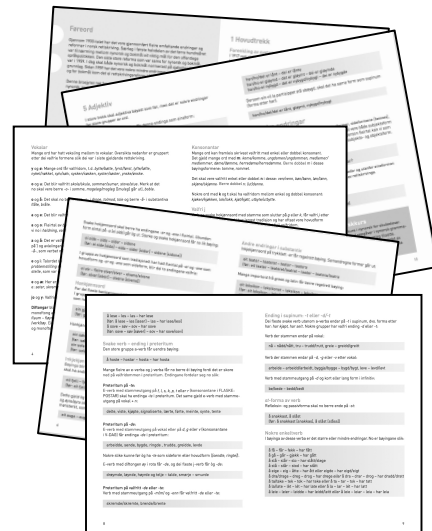
Når Koll veks opp, er han mange gonger irritert på faren som ikkje er glad i kamplivet, og konflikten mellom far og son er noko av det som driv handlinga vidare. Ein rein fiende har Koll i jamaldringen Seir, som i den første boka mobbar og plagar Koll så fort han får sjansen. Tilhøva mellom figurane endrar seg med tida, så det som i starten kan verke som eit litt enkelt persongalleri, tek seg fint opp.

Språkføringa er ein av dei store styrkane til Rydland. Teksten er lett forståeleg, men ordbruken er variert og dreg lesaren inn i historia. Lærarar som ønskjer at tolv-tretten år gamle gutar skal lese meir nynorsk, har med drakeguten Koll fått noko å lokke med.

Under Leselystaksjonen 2011 var *Drakeguten* ei av fem bøker som alle sjettede- og sjuandeklassingane i landet kunne be om å få tilsendt. Med andre ord er det sannsynleg at mange elevar kjenner godt til drakeguten Koll. Bok nummer tre, *Mørkemanaren*, kjem hausten 2012. Etterpå kjem to til!

Asbjørn Rydland:
«Drakeguten» (399 sider)
«Med eld i hjartet» (309 sider)

Rettleiande pris: 279,- kroner
Det Norske Samlaget 2010/2011

Språkrådet med nynorskoffensiv

Den nye rettskrivinga for nynorsk tredde i kraft 1. august 2012. Språkrådet sender ut informasjonsbrosjyrar til skulane, inviterer til skoleringskurs og opnar heilt nye nettkurs.

Mykje skryt fortener nettstaden der lærarar, elevar og alle andre nynorskbrukarar kan lære om og terpe på dei nye nynorskreglane. Språkrådet kallar nettstaden for eit øvingsrom med fire delar: kartleggingstest, øvingar, øvingsrekkjer og minigrammatikk. (Test ut på www.sprakrad.no.)

Kartleggingstesten styrer kva for nokre oppgåver du vil få seinare. Greier du mange av dei vanskelege øvingsoppgåvene, vil du få meir av same slaget å bryne deg på. Slit du med enkelte øvingstypar, vil du automatisk få litt enklare oppgåver.

Øvingane er sorterte innanfor seks hovudtema: substantiv, verb, adjektiv, samsvarsbøying, pronomen/determinativ og bokmål/nynorsk. Alle øvingane har tre vanskegradar.

Øvingane til Språkrådet er først og fremst mynta på elevar på vidaregåande skule, og på statstilsette nynorskbrukarar. Det er likevel ingenting i vegen for at også ungdomsskuleelevar skal leike seg i øvingsrommet. Den store

fordelen er at elevane får respons rett etter at dei har trykt på svar-knappen, og det er ingen som heng over skuldrene deira og peiker på feil. Dessutan verkar oppgåvene varierte, og layouten er lett og stilig.

Kurs i hovudstaden – og elles

Torsdag 13. september og måndag 24. september held Språkrådet opne kurs i Oslo for alle som ønskjer ei innføring i den nye rettskrivinga. Språkrådet tilbyr samlingar også andre stader i landet og ønskjer at skular tar og andre offentleg tilsette tar kontakt. Kontaktopplysningar finst på nettsidene til Språkrådet.

I tillegg har Språkrådet lagt ut på nettet ein brosjyre om rettskrivingsreforma. Hovudpunkta i den nye rettskrivinga er at skiljet mellom hovudformer og sideformer går ut, og at bøyingsverket blir enklare enn før. I reforma er det lagt vekt på å ta vare på former som er i allmenn bruk blant nynorskbrukarane.

Fagbokforlaget et Samlaget Utdanning

Det Norske Samlaget gir opp skulebokmarknaden, sjølv om nettopp skulebøker har vore eit av flaggskipa til det stolte nynorskforlaget. Heile avdelinga er kjøpt opp av Fagbokforlaget, med hovudsete i Bergen. På barnetrinnet har *God i ord* vore eit av dei mest populære norskverka. På ungdomstrinnet har *Neon*-serien kapra brukarar til Samlaget, men er likevel som ein veslebror samanlikna med *Frå saga til CD*, som Fagbokforlaget allereie har i porteføljen.

Gamal rettskriving gjeld til 2014 ...

Den nye nynorskrettskrivinga tok til å gjelde frå august 2012, men Utdanningsdirektoratet gir elevar og lærarar god til avlæring. Til eksamenane i grunnopplæringa skal bruk av former frå den gamle rettskrivinga (som gjaldt fram til juli 2012) ikkje reknast som feil. Nynorskordboka på nettet (www.nob-ordbok.uio.no) er oppdatert, men forlaga er enno ikkje klare med dei nye nynorskordlistene i papirformat.

Nysgjerrigpers språkpris til barneskule i Skåbu

Fleire enn hundre skuleklassar har konkurrert om kven som har forska best i årets Nysgjerrigper-konkurranse. Elevane i 1.–7. klasse ved Skåbu oppvekst i Oppland vann med prosjektet «Kåffår ha Skåbu-dialekta forandra seg?». Elevane testa mellom anna kor ofte folk i ulike aldersgrupper brukte daglegdagse dialektord. Forskningsrapporten er tilgjengeleg frå nettstaden nysgjerrigper. Kanskje noko for dei elevane som skal fordjupe seg i eit språkleg tema?

Maksimal poengsum: 20 poeng

Følg denne regelen: Bruk «han» i staden for «den» når pronomenet viser tilbake til eit substantiv i hankjønn, og «ho»/«henne» når det viser tilbake til eit substantiv i hokjønn.

1. «Du må passe deg for løva! _____ kan bite deg av deg armene.»
2. Ved Liertoppen bygde dei ein brakkeby. _____ skulle huse 200 menneske.
3. I biletkanten såg dei ein snabel. _____ var fylt med 15 liter vatn ...
4. I skuffa låg ein ny diktafon. _____ var litt større enn mobiltelefonen.
5. Då eg fann bursdagsgåva, plukka eg _____ opp og rista litt.
6. Eg var stolt av bustadblokka mi. _____ var høgare enn alle andre hus!
7. På toppen låg ein alvestein. _____ var heilag for slekta mi.
8. Nazistane fann aldri tollekniven. _____ låg gøymt inni torsken.
9. Flinke Fredrik gav laus på oppgåva og løyste _____ på under minuttet.
10. Else mista fortanna si. Ho la _____ ned i eit glas fylt med vatn.
11. Tjuven fann fotoveksa. Heldigvis inneheldt _____ også ein GPS-sendar.
12. Då femkroningen datt ned på bakken, var Enja rask med å plukke _____ opp.
13. «_____ held nok mål, planen din,» sa Benny til Egon Olsen.
14. Gulrota låg der, frisk og forlokkande. Ja, eg hadde lyst til å ete _____ opp.
15. Trampolinen stod ute under stormen, så _____ fór av garde i vindkasta.
16. Sommaren begynte på sett og vis i veke 32, og _____ var over i veke 33 ...
17. «_____ varmar godt, lua di, men rosafargen likar eg ikkje,» smilte Tim.
18. Hunden var lydig nok, men diverre fekk _____ aldri beskjed om å halde kjeft.
19. Den griske guten greip tak i blautkaka og åt _____ heil. Så stor var kjeften hans.
20. «Det var jo eg som laga kjerringknuten, men eg greidde ikkje å få _____ opp!»

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 24

FRÅ ENGELSK TIL NYNORSK 1

Maksimal poengsum: 20 poeng

Nedanfor ser du setningar på engelsk. Set dei utheva eigennamna om til nynorsk.

1. **Norway** has a total area of 385,252 square kilometres. _____
2. **Russia** slaps ban on alcohol advertising in media. _____
3. **Germany** remains a leading member of the EU. _____
4. Woodworking has long been a traditional industry in **Estonia**. _____
5. An old saying is: «Everything is beautiful in **Florence**.» _____
6. **Gothenburg** is Sweden`s chief seaport and second largest city. _____
7. The favorite sport in **Mexico City** is soccer. _____
8. **The Olympic Games** were held only in the summer until 1924. _____
9. The cornerstone of **The White House** was laid in 1792. _____
10. **The Forbidden City** in Beijing was built from 1406 to 1420. _____
11. The members of **The House of Commons** are elected. _____
12. **Harald Hairfair** (850–933) was the first king of Norway. _____
13. In 1098 **Magnus Barefoot** left with 5000 men to Orkney. _____
14. **Haakon the Broadshouldered** (15) was killed in Romsdalen. _____
15. **Christopher Columbus** landed in the New World by accident. _____
16. **Henry VIII** was one of England`s least popular monarchs. _____
17. **Winnie-the-Pooh** is a good-natured, honey-loving bear. _____
18. **Sirius Black** is the last heir to the House of Black. _____
19. **Albus Dumbledore** usually spoke in a calm, pleasant voice. _____
20. **Bilbo Baggins** adopted Frodo and made him his heir. _____

Eg har gjennomført testen ○ med hjelpemiddel ○ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 25

FRÅ ENGELSK TIL NYNORSK 2

Maksimal poengsum: 20 poeng

Nedanfor ser du setningar på engelsk. Set dei utheva eigennamna om til nynorsk.

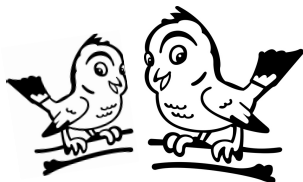
1. **The North Cape** is the northernmost point in Europe. _____
2. There are about 400,000 ethnic Poles living in **Belarus**. _____
3. **Austria** is a small, mountainous country in Central Europe. _____
4. **South Africa** has three capitals: Pretoria, Cape Town and B... _____
5. Italian police have arrested 16 judges near the city of **Naples**. _____
6. Ståle Solbakken was sacked by **Cologne**. _____
7. **Guatemala City** was rebuilt after earthquakes in 1917-18. _____
8. In ancient times, **Baghdad** was an tiny village. _____
9. **The Red Army** marches again. _____
10. **The Security Council** of UN has 15 members. _____
11. **Harald Bluetooth** was son of Gorm the Old, a Danish king. _____
12. **Eric Bloodaxe** was possibly the last king of Northumbria. _____
13. In 1161 **Inge the Hunchback** was defeated and killed near Oslo. _____
14. **Gjest Baardsen** was a Norwegian outlaw and jail-breaker. _____
15. Richard I (1157-1199) was known as **Richard the Lionheart**. _____
16. James II of England was also known as **James VII** of Scotland. _____
17. **Goofy** is a close friend of Mickey Mouse and Donald Duck. _____
18. Who was the father of Harry Potter? **James Potter!** _____
19. In the end **Neville Longbottom** attacks Voldemort. _____
20. **The Little Mermaid** has become the symbol of Copenhagen. _____

Eg har gjennomført testen ○ med hjelpemiddel ○ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

NONSENSORD – VERB

Maksimal poengsum: 20 poeng

Dei 20 svake verba nedanfor finst enno ikkje – dei er nonsensord. Bruk orda likevel, og pass på at du følgjer bøyingsmønstrer for a-verb og e-verb på nynorsk.

1. å hunde* (a-verb) Sasha var intelligent, så i går _____ ho lett fram til svaret.
2. å sledde* (a-verb) Dei nye tømrrarane bråker og _____ meir enn godt er.
3. å lørge* (a-verb) No har gjestene til naboen _____ for siste gong!
4. å famse* (e-verb) Svein, _____ du innom når du er i nabolaget?
5. å trile* (e-verb) Kjøpmannen har _____ kundane sine ved å opne klokka ti.
6. å smøpe* (e-verb) For ein time sidan _____ frekkasen mattelæraren sin.
7. å taltikle* (a-verb) Småfuglane syng og _____ om morgonen.
8. å fnuske* (a-verb) Dei elleve spelarane hadde _____ linjedommaren.
9. å ålpe* (e-verb) På vegen tilbake såg eg ei kvinne som _____ graset.
10. å seke* (e-verb) Det var i førre veke at snigelen _____ alt vatnet i hagen.
11. å vonke* (a-verb) Rafael Nadal _____ fælt då ballen spratt i nettet.
12. å klytre* (a-verb) Då kameratane las avisene, _____ Ali i kroken sin.
13. å hampe* (e-verb) Journalisten smiskar og _____ med meg dagen lang.
14. å prase* (e-verb) Partiet Høgre har _____ mykje på partibarometeret.
15. å skolse* (a-verb) Om du hadde _____ deg litt før, hadde alt vore betre!
16. å røsse* (e-verb) Den gamle mannen står og _____ sykkelstyret ditt!
17. å kærge* (a-verb) _____ du den nye eleven i går, Sofie?
18. å nøske* (a-verb) «Eg _____ han lett om han dukkar opp», påstod Jens.
19. å kjutle* (a-verb) Tenåringane _____ seg vel og kom fram før tida.
20. å forge* (e-verb) Advokaten kjasa og masa, banna og _____.

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 28

SETNINGAR MED PERFEKTUM

Maksimal poengsum: 20 poeng

Skriv inn verba i perfektum.

1. bu Skuleeleven hadde _____ på asylmottak halve livet.
2. hoppe Johan Remen Evensen har _____ 246,5 meter i Vikersund.
3. lyge Du har vel aldri _____ om kvifor du ikkje har gjort leksene?
4. tenkje Eg hatar høg musikk, så eg har ikkje _____ å kome på festen din!
5. liggje I sju netter har eg _____ i senga og drøymt om brøddeig.
6. gi For meg har det alltid _____ meining å samle på navlelo.
7. arbeide Thea hadde _____ saman med far sin, og det var ho stolt av.
8. brenne «Eg er redd eg har _____ alle bruene til heimstaden min,» sa Ola.
9. brenne Bresenteret ved Nigardsbreen har _____ ned!
10. velje Eg har _____ å bli snikkar, og det kjem eg aldri, aldri til å angre på!
11. vinne Ho Kari har nok litt for ofte _____ fram med ideane sine ...
12. ete Oscar (15) hadde _____ av brødiskiva då han oppdaga larva.
13. lese Eg skal late som eg ikkje har _____ brevet og gi det til mamma.
14. sjå Jentene var deppa, for dei hadde ikkje _____ snurten av Justin Bieber.
15. hjelpe Det er rein løgn at artikkelen om karma har _____ meg vidare i livet!
16. sitje Spelaren som var sikta for kampfiksing, hadde _____ to timar i avhøyr.
17. vere Sorry, men livet mitt har _____ eit stort kaos dei siste månadene.
18. stoppe Kunstnaren har _____ ut katten og gjort han om til eit helikopter!
19. skjere Diverre har mange born _____ seg på glasbrot på strendene.
20. falle Ingen av orda mine har _____ på steingrunn, sa RLE-læraren.

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

GENITIVSUTTRYKK

Maksimal poengsum: 20 poeng

Skriv genitivsuttrykka (bokmål) om til preposisjonsfrasar eller samansette ord (nynorsk).

SKRIV OM VED HJELP
AV PREPOSISJONAR

1. Skolens vaktmester	<i>Vaktmeisteren på</i> _____
2. Byens innbyggere	_____
3. Klubbens spillere	_____
4. Guttens hårlokker	_____
5. Postbudets enke	_____
6. Ap`s talskvinne	_____
7. SAS` ungdomsbilletter	_____
8. Tarjei Vesaas` romaner	_____
9. Marius` bestemødre	_____
10. Elgens spor	_____

SKRIV OM
TIL EITT ORD

11. Hotellets eier	_____
12. Bilens fører	_____
13. Kongens datter	_____
14. Elvens leie	_____
15. Styrets vedtak	_____
16. Husets farge	_____
17. Skulens administrasjon	_____
18. Elevenes medvirkning	_____
19. Bokens rygg	_____
20. Kjøleskapets dør	_____

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 30

SAMSVARSBØYING

Maksimal poengsum: 20 poeng

Skriv inn rett ending. Hugs på at nynorsk har samsvarsbøying både av adjektiv og perfektum partisipp – ikkje berre av adjektiv som på bokmål!

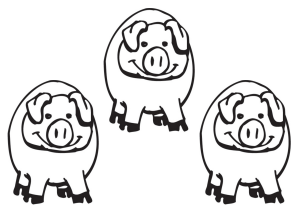
1. Dei fire gislane vart berga, men den eine mannen blei skot_____ i foten.
2. Det er berre eit tidsspørsmål før dei nedgrav_____ dieseltankane blir oppdaga.
3. «Tekstane er skriv_____ av fagfolk!» forsikrar den nytilsette kontorsjefen.
4. Anders fekk boka om morgonen og reiste seg ikkje før ho var utles_____.
5. Svelene var ferdig påsmur_____ då gjestene frå Austlandet storma inn døra.
6. Nokre av syklistane på Rallarvegen blir tal_____ to gonger, trur statistikaren.
7. Fangane blei døm_____ til straffearbeid i nikkelgruvane i Norilsk.
8. Det blei ein brutal slutt på sommararbeidet for søya som blei påkøyr_____.
9. Då elvane på austsida vart utbyg_____, slutta ordføraren å skryte av upåverka natur.
10. «Arbeidet er vel utfør_____!» smilte onkelen og klaska ein tusenlapp i bordet.
11. Foreldremøtet var eit velkom_____ høve til å diskutere dei altfor gode karakterane.
12. «Alle er hjarteleg velkom_____ til å feire bursdagen til tvillingane mine,» sa faren.
13. Skadane etter det førre innbrotet var ikkje reparert_____ då tjuvane slo til på nytt.
14. Eg vedgår at eg heilt sikkert er like bund_____ til dei, som dei er til meg.
15. Dagen etter stilte han på kontoret med åtte reinskrev_____ kåseri og sju lange dikt.
16. «Kom til meg,» seier skomakaren, «i alle fall om du har ein utslit_____ sko.»
17. Lærarane vil ikkje bli siter_____ på at dei er sterkt kritiske til nytilsetjinga.
18. Familien får utsikt til dei planlag_____ vindmøllene gjennom stovevindaugget.
19. Det innkjøp_____ Flax-loddet gav storgevinst, og det visste alle i familien ...
20. Avisa blei les_____ grundig kvar kveld, anten på toalettet eller ein annan stille stad.

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 31

FEILFINNING OG FEILRETTING 2

Maksimal poengsum: 20 poeng

Setningane nedanfor inneheld til saman ord med 20 feil. Når du finn ein feil, set du strek over ordet og skriv heile det riktige ordet på riktig måte rett ovanfor:

interessant

altfor

Det var ei ~~intresang~~ avslutning dei hadde planlagt, men dei hadde tenkt ~~alt for~~ lite på veret.

1. Ho ønsket å fotografere opprørande framfor regjeringskvartalet.
2. Eg bøygde meg fram for og sjå henne betre, og eg spurde henne om kva ho heit.
3. Dei byrja å små prate om dei tre grisungane som eg hadde funnet bak låven.
4. Det var missnøye med at popartisten ikkje synte seg før klokken ni om kvelden.
5. Elevane på første benk sat seg ned så alle kunne få sjå dom.
6. «Kven var det som hoiet og skreik?» Spurde den nysgjerrige bestemora.
7. Han var dypt forelska, så han tenkje på å be henne med på ei ostepølse eller to.
8. Eg fan svært mykje informasjon om tv titting i arkivet til Bergens Tidende.
9. Man kunne høyre brøling heilt ut på gata, får vindauga var vidopne.
10. Kunne det vere mogleg at NASA hadde jukset med månelandingen?

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 32

FRÅ SVENSK SONG TIL NYNORSK 1

Maksimal poengsum: 20 poeng

Set om dei utheva orda til nynorsk. Hugs på riktig form!

1. I natt jag drömde **något** som jag aldrig drömt förut. _____
2. Pappa, kom **hem!** För vi lengtar efter dej! _____
3. Du gamla, du fria, du **fjällhöga** nord, du glädjerika sköna! _____
4. Främling, vad **döljer** du för mig i dina mörka ögon? _____
5. När trollmor har lagt de **elva** små trollen og bundit fast dem ... _____
6. **Lilla**, vackra Anna om du vill, hörer dig mitt hela hjärta till. _____
7. Vem kan segla förutan vind, **vem** kan ro utan åror? _____
8. Kärleken kommer och **kärleken** går, ingen kan tyda dess lagar. _____
9. Flickan i Havana hon har ingen pengar **kvar**. _____
10. Kan **ni** skicka mera pengar? _____
11. ... vildrosor och **blåsippor** och lindblommor och kamomill ... _____
12. Varje gång du tar av **dej** skorna, så medge att det känns skönt. _____
13. **Somliga** går med trasiga skor. Säj, vad beror det på? _____
14. Felicia försvann, kan någon säga **hur**? _____
15. Jag vill leva i Europa, jag vil älska **och** sjunga här. _____
16. Jag tror, jag **tror** på sommaren. Jag tror, jag tror på sol igen. _____
17. Det **började** som en skakning på nedre däck. _____
18. Jeg **trivs** bäst i öppna landskap, nära havet vill jeg bo. _____
19. Och gumman hon tog sig ett **igelkottaskinn** ... _____
20. ... och alla vassa taggarna vände **hon** inn. _____

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 33

FRÅ SVENSK SONG TIL NYNORSK 2

Maksimal poengsum: 20 poeng

Set om dei utheva orda til nynorsk. Hugs på riktig form!

1. Vem vet? Inte du. Vem vet. Inte jag. Vi vet ingenting **nu**. _____
2. Det var det vackraste mötet första **gången** jag mötte hans hud. _____
3. Hon har ett sätt att **säja** «mhmm», jag inte trodde fanns. _____
4. **Vad** vet du om månljuset? _____
5. Vi kommer alltid att leva. Vi kommer **aldrig** att dö. _____
6. Bussen går halv nio, men den brukar vara **sen**. _____
7. Himlen er oskyldigt blå, som **ögon** när barnen är små. _____
8. **Tunnelbanan** slutar där vi bor och i mitt fönster sitter jag. _____
9. Jag undrade vad som rörde sig i hans **huvud** då. _____
10. För länge **sen** när jag fyllde fyra år, fick jag en gåva av min far. _____
11. Det sjunger **några** ungar på Karl Johan. _____
12. Så länge **skutan** kan gå, så länge hjärtat kan slå. _____
13. Jag är en av **dom** som slavar på Kung Keops pyramid. _____
14. Mors lilla Olle i skogen **gick**, rosor på kind og solsken i blick. _____
15. Du käre lille snickerbo`, här kommer **jag** igen. _____
16. Vargen ylar i nattens skog, han vill men kan **inte** sova. _____
17. Jag **gör** så att blommorna blommar, jag gör hela kohagen grön _____
18. Bä, bä, **vita** lamm, har du någon ull? _____
19. Små grodorna, små **grodorna**, är lustiga att se. _____
20. Kalla den **Änglamarken** eller Himmlajorden om du vill. _____

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 34

FRÅ DANSKE DIKT TIL NYNORSK

Maksimal poengsum: 20 poeng

Set om dei utheva orda til nynorsk. Hugs på riktig form!

1. Du skal ikke tro, du er **noget**. _____
2. Du skal ikke **tro**, at du er like så meget som os. _____
3. Du skal ikke tro, at du er **klogere** end os. _____
4. Du skal ikke bilde dig ind, at du er **bedre** end os. _____
5. Du skal ikke tro, at du **ved** mere end os. _____
6. Du skal ikke tro, at du **duer** til noget. _____
7. Du skal **ikke** le ad os. _____
8. Du skal ikke tro, at **nogen** bryder sig om dig. _____
9. Det kom som et **chok** da hun forlod meg. _____
10. Du er så tavs, hvad tænker du på? Hvad **gemmer** dit hjerte? _____
11. Sang under **brusebad**. Hun må vist være glad. _____
12. Jeg lider av selvhad. Gid **jeg** var en smule selvglad. _____
13. Jeg blev ikke det, I ventede. Jeg blev alt det, I hadde **frygtet**. _____
14. Han giver os intet tilbage, **andet** end sorg og skuffelse. _____
15. Tatoveringen er **grim**, jeg siger den er pæn. _____
16. Ting falder ned fra himlen: radioer, pilleglas, aviser, **sæbe**. _____
17. **Mellem** to tårn går en ung mand på en udspændt line. _____
18. Dybt i coma **sover** asfalten dækket af blå sne. _____
19. Sproget har **fuglekasser** i munden i dag. _____
20. Du griber mikrofonen **lørdag** og bærer nag. _____

Eg har gjennomført testen ☐ med hjelpemiddel ☐ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Test i nynorsk grammatikk og rettskriving 35

FRÅ DANSK TIL NYNORSK 2

Maksimal poengsum: 20 poeng

Set om dei utheva orda til nynorsk. Hugs på riktig form!

1. Børn, der dyrker sport, har behov for **meget** energi. _____
2. **At** bruge sociale medier på arbejdet kan koste dig jobbet. _____
3. **Upload ikke** alle billederne fra gårsdagens fest. _____
4. Brug ikke det samme **password** til alt. _____
5. Bliv ikke ven med **chefen** på Facebook. _____
6. Man bør ikke fortælle på Facebook at **man** skal på ferie. _____
7. Alex Ferguson **kaster** penge efter 19-årigt supertalent fra Brasilien. _____
8. 180 danske **landmænd** blev i 2011 dømt for vold mot svin. _____
9. Spanske brandmænd **smider** tøjet i protest mot nedskæringer. _____
10. Forskere vækker 500 **millioner** år gammel bakterie til live. _____
11. Mens hans forældre **lå** og sov, legede toåringen på rækværket. _____
12. En angrebslysten gråsæl **bed** seg fast i armen på en roer. _____
13. Svenske skattejegere har **fundet** et mystisk objekt på havets bund. _____
14. Nogen mener, det er en forulykket **flyvende** tallerken. _____
15. Foran objektet kan man **se** et 300 meter langt ar eller glidespor. _____
16. Trætte **dommere** dømmer hårdt. _____
17. Lige efter en pause var **chansen** for å bli prøveløsladt 65 %. _____
18. Herefter **faldt** Chancen til 0. Mønstret vise sig hos alle dommere. _____
19. Fra hele verden strømmer mennesker til Beograd for at skifte **køn**. _____
20. **Vesterhavet** avgænses mot øst av det europæiske fastland. _____

Eg har gjennomført testen ○ med hjelpemiddel ○ utan hjelpemiddel

NAMN OG KLASSE

DATO

POENG

Person fra Norden eller fra Skandinavia

Person som leder fellesbønnen i islam

Person utenom det vanlige, en som bidrar med godt humør

Person som er med på å omsette alkohol eller narkotika ulovlig

Svært energisk person

Person som bedømmer eksamensprestasjonene til en elev

Dum person

Person med høyere utdanning, gjerne fra universitet

Respektert eller karismatisk person med stor innflytelse på et bestemt område

Person som har sykelig trang til å snakke usant

Person som noen tar til fange og truer med å drepe eller skade

Person som uttaler seg på vegne av andre

Person som gjerne vil slåss

From, asketisk person; person som etter sin død er erklært hellig

Person som leser mange bøker

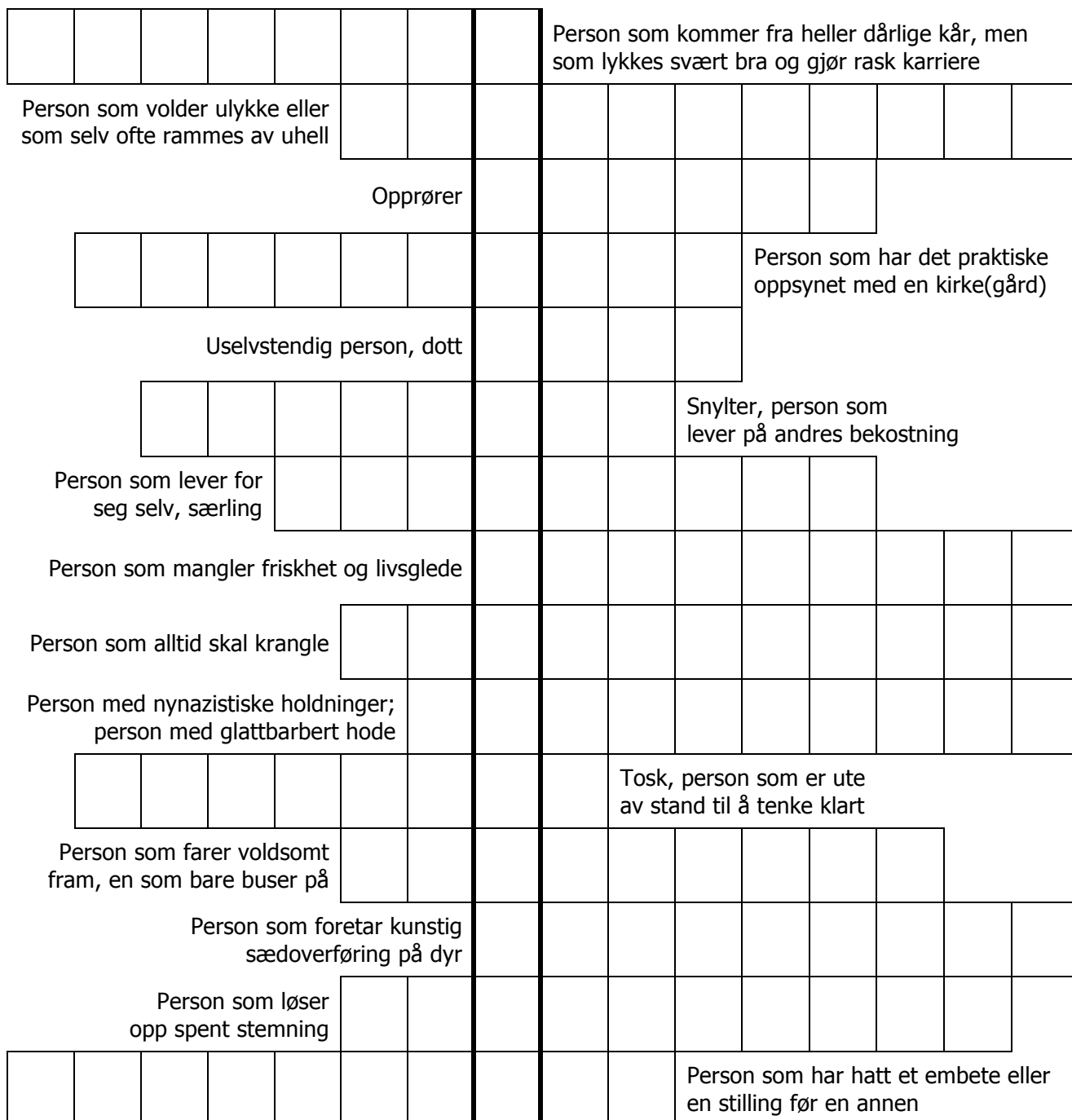
Av de 16 ordene nedenfor er bare 15 løsningsord. Hvilket ord blir til overs?

**AKADEMIKER
BOKORM
ENERGIBUNT
FARGEKLATT**

**GISSEL
GURU
HELGEN
HYKLER**

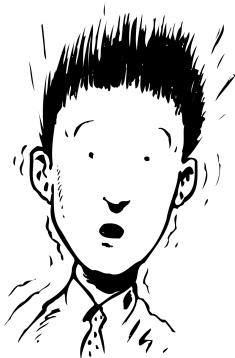
HØNSEHJERNE
IMAM
KAMPHANE
LANGER

LYSTLØGNER
NORDBOER
SENSOR
TALERØR

Av de 16 ordene nedenfor er bare 15 løsningsord. Hvilket ord blir til overs?

PARASITT
REBELL
SNAUSKALLE
ULYKKESFUGL

KVA KALLAR VI EIN PERSON SOM ... ?

NØKKELOORD

Person som kjem etter dei andre,
som ventar med å gjere noko

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Offentleg klagar i ei straffesak,
motparten til forsvararen

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Grisk person

Person som har til yrke
å torturere og avrette andre

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Ein svært upraktisk person

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A-menneske

Person som ein ikkje kan
vite om det er noka hjelp i

Person som står i spissen for noko

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Person som jobbar
mykje og lenge

Person som er usjølvisk; person som
arbeider for det han eller ho trur på

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Person som tek over noko han
ikkje eig, til dømes eit hus

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Person som døyr for ei sak eller for ei tru;
person som framstår som eit uskuldig offer

Spinkel, tynn person

Person som uroar seg svært mykje
og som lett seg vippe av pinnen

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Person som har slått seg ned
på ein ubygd stad og bygd hus

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Av dei 16 orda nedanfor er berre 15 løysingsord. Kva for eit ord blir til overs?

AKTOR
ARBEIDSJARN
BØDDEL
ETTERNØLAR

ERTEKROK
FRONTFIGUR
GRIBB
IDEALIST

JOKER
KLØNE
MARTYR
MORGONFUGL

NERVEVRAK
NYBYGGJAR
OKKUPANT
SPJÆLING

FASITSIDER

Nynorsktest 23: Pronomen 2 – side 15

1. Ho	11. ho
2. Han	12. han
3. Han	13. Han
4. Han	14. henne
5. henne	15. han
6. Ho	16. han
7. Han	17. Ho
8. Han	18. han
9. henne	19. henne
10. henne	20. han

Nynorsktest 24: Frå engelsk til nynorsk 1 – side 16

1. Noreg (ikkje Norge)
2. Russland
3. Tyskland
4. Estland
5. Firenze
6. Göteborg (med svensk ö)
7. Mexico by (ikkje «city», då er det eventuelt riktigare med «Ciudad de México»!)
8. Dei olympiske leikane (OG på engelsk, OS på svensk)
9. Det kvite huset (dobbel bestemming på nynorsk)
10. Den forbodne byen (dobbel bestemming på nynorsk)
11. Underhuset
12. Harald Hårfagre (to store bokstavar)
13. Magnus Berrføtt (to store bokstavar)
14. Håkon Herdebrei (to store bokstavar)
15. Kristoffer Columbus (nokre vil det ha til at han eigentleg heitte Kristoffer Bonde og var frå Nordfjord)
16. Henrik VIII
17. Ole Brumm
18. Sirius Svaart (frå *Harry Potter*-universet)
19. Albus Humlesnurr (frå *Harry Potter*-universet)
20. Bilbo Lommelun, før Bilbo Sekker (frå *Ringenes Herre*)

Nynorsktest 25: Frå engelsk til nynorsk 2 – side 17

1. Nordkapp
2. Kvite-Russland (kviterussarane likar best det engelske namnet, for dei vil ikkje bli oppfatta som eit vedheng til Russland)
3. Austerrike (litt artig med like startbokstavar på engelsk og nynorsk, ein gong har nok den engelske uttalen vore meir som på Vestlandet)
4. Sør-Afrika (alltid stor bokstav i samansette ord av denne typen - også Fattig-Noreg og Fotball-Afrika)
5. Napoli
6. Köln («eau de cologne» = «Köln-vatn»)
7. Guatemala by (ikkje «city», då er det eventuelt riktigare med «Ciudad de Guatemala»!)
8. Bagdad
9. Den raude armeen (dobbel bestemming på nynorsk)
10. Tryggingrådet (i FN, «Sikkerhetsrådet» på bokmål)
11. Harald Blåtann («Harald Blåtand» på dansk, det er han som har gitt namnet til bluetooth-teknologien, så det er bakvendt å snakke om noko anna enn blåtann-teknologi i Noreg)
12. Eirik Blodøks
13. Inge Krokrygg
14. Gjest Bårdsen
15. Rikard Løvehjarte
16. Jakob VII
17. Langbein (frå *Donald Duck*-universet)
18. Jakob Potter (som med James/Jakob i nummer 16)
19. Neville Langballe (frå *Harry Potter*-universet. Her kan ein nemne at omsetjaren var litt uheldig då han omsette «the snitch» til «snoppen», for på norsk er snoppen er eit slanguttrykk for det mannlege kjønnsorganet. «Gullsnoppen» blir endå rarare ...)
20. Den vesle havfrua (frå *H.C. Andersen*-eventyret)

Sjå elles «Historiske navn» på www.sprakrad.no

Nynorsktest 26: Nonsensord (substantiv) – side 18

1. glundane	11. ynkreinen
2. sventene	12. salomarane
3. plautar	13. låmpa
4. fønus	14. paleraet
5. spøya	15. svompen
6. viffet	16. pluskinga
7. tåløyga	17. fasariet
8. klankane	18. klautene
9. spittene	19. PLP-ane
10. blurb	20. brogga

Nynorsktest 27: Nonsensord (verb) – side 19

1. hunda	11. vonka
2. sledder	12. klytra
3. lørge	13. hamper
4. famser	14. prast
5. trilt	15. skolsa
6. smøpte	16. røsser
7. taltiklar	17. Kærga
8. fnuska	18. nøskar
9. ålpte	19. kjutla
10. sekte	20. forga

Nynorsktest 28: Setningar med perfektum – side 20

1. budd	11. vunne
2. hoppa	12. ete
3. loge	13. lese
4. tenkt	14. sett
5. lege	15. hjelpt
6. gitt	16. sete
7. arbeid	17. vore
8. brent	18. stoppa
9. brunne	19. skore
10. valt	20. falle

Nynorsktest 29: Genitivsuttrykk – side 21

1. Vaktmeisteren på skulen
2. Innbyggjarane i byen
3. Spelarane i klubben
4. Hårlokkane til guten
5. Enka etter postbodet
6. Talskvinna til Ap
7. Ungdomsbillettane til SAS
8. Romanane til Tarjei Vesaas
9. Bestemødrene til Marius
10. Spora etter elgen
11. Hotelleigaren
12. Bilføraren (OBS: Sjøfør er ein yrkestittel!)
13. Kongsdottera
14. Elveleiet
15. Styrevedtaket
16. Husfargen
17. Skuleadministrasjonen
18. Elevmedverkinga
19. Bokryggen
20. Kjølleskapsdøra

Nynorsktest 30: Samsvarbøying – side 22

1. skoten	11. velkome
2. nedgravne	12. velkomne
3. skrivne	13. reparerte
4. utlesen	14. bunden
5. påsmurde	15. reinskrivne
6. talde	16. utsliten
7. dømde	17. siterte
8. påkøyrt	18. planlagde
9. utbygde	19. innkjøpte
10. utført	20. lesen

Nynorsktest 31: Feilfinning og feilretting 2 – side 23

Forslag til poenggiving:

- **Gi eitt plusspoeng** for kvart gale ord som eleven greier å rette til noko riktig.
- **Gi null poeng** når eleven rettar noko som er riktig til noko anna som er riktig, eller når eleven rettar noko som er gale, til noko anna som er gale.
- **Gi eitt minuspoeng** når eleven rettar noko som er riktig til noko som er gale.

1. ønsket > ønskte, opprørande > opprørane
2. for og sjå > for å sjå, heit > heitte

3. små prate > småprate, funnet > funne
4. missnøye > misnøye, klokken > klokka
5. sat > sette, dom > dei
6. hoiet > hoia, Spurde > spurde
7. dypt > djupt, tenkje > tenkte
8. fan > fann, tv titting > tv-titting
9. Man > Ein, får > for
10. jukset > juksa, månelandingen > månelandinga

Nynorsktest 32: Frå svensk song 1 – side 24

1. noko	11. blåveis
2. heim	12. deg
3. fjellhøge	13. Somme/Nokre
4. skjuler	14. korleis
5. elleve	15. og
6. Vesle	16. trur
7. kven	17. byrja/begynte
8. kjærleiken	18. trivst
9. att/igjen	19. piggsvinskinn
10. de/dokker	20. ho

Nynorsktest 33: Frå svensk song 2 – side 25

1. no	11. nokre
2. gongen	12. skuta
3. seie	13. dei
4. Kva	14. gjekk
5. aldri	15. eg
6. sein	16. ikkje
7. auge	17. gjer
8. T-banen	18. vesle (kvite)
9. hovud	19. froskane
10. sidan	20. Englemarka

Nynorsktest 34: Frå danske dikt til nynorsk – side 26

1. noko	11. dusj
2. tru	12. eg
3. klokare	13. frykta
4. betre	14. anna
5. veit	15. stygg
6. duger	16. såpe
7. ikkje	17. Mellom
8. nokon	18. søv
9. sjokk	19. fuglekasser
10. gøymer	20. laurdag

Nynorsktest 35: Frå dansk til nynorsk 2 – side 27

1. mykje	11. låg
2. Å	12. beit
3. Last ikkje opp	13. funne
4. passord	14. flygande
5. sjefen	15. sjå
6. ein	16. dommarar
7. kastar	17. sjansen
8. bønder	18. fall
9. kastar (kler seg nakne)	19. kjønn
10. millionar	20. Nordsjøen

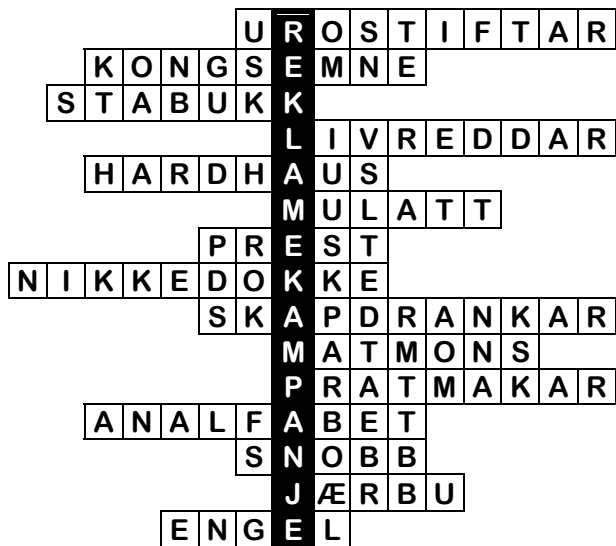
Personkryss 7 (bokmål) – side 28

Overflødig ord: HYKLER

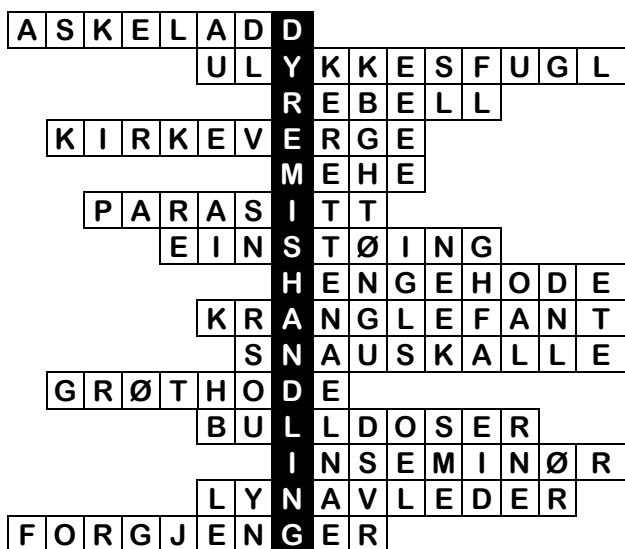
Personkryss 8 (nynorsk) – side 29

Overflødig ord: LATHANS

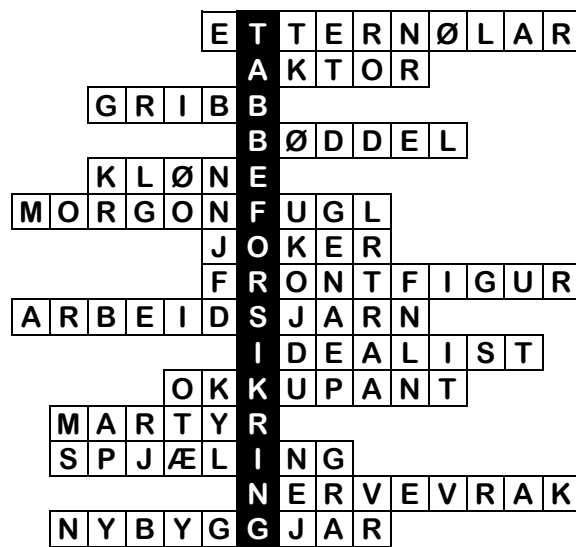
Personkryss 9 (bokmål) – side 30

Overflødig ord: BENKESLITER

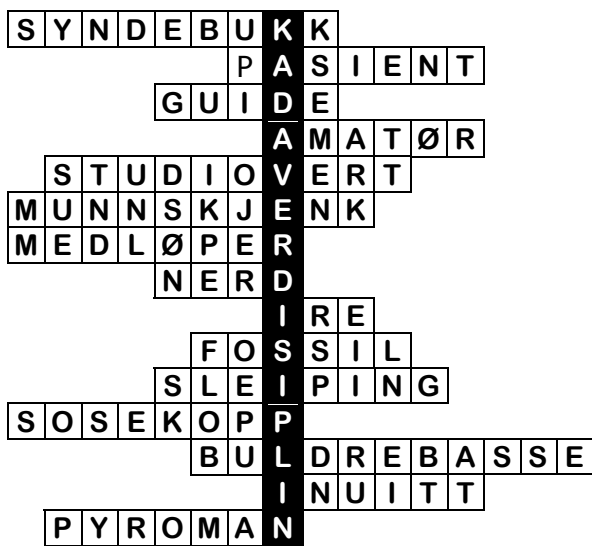
Personkryss 10 (nynorsk) – side 31

Overflødig ord: ERTEKROK

Personkryss 11 (bokmål) – side 32

Overflødig ord: SKRIKHALS

NORSKnytt

Norsknytt nummer 1-2012

Violer

*Ak, jeg har digtet saa mangen en dag
siden mit digt om dig!
Der er om mit hjerte saa tunge lag
at ingenting minder mig!*

*Violerne, Annie, jeg sendte saa nær,
har i en bok jeg gjemt.
Den var gjennem onde aar mig kjær,
til boken og alt blev glemt.*

*Og jeg som i ungdommen, solberust,
svælget i lykkens svir,
har sittet i mange aar og knust
blomster imot papir!*

*Saa hændte det, da jeg tok ned en kveld
et bind av de graa reoler,
at boken gik yndig op av sig selv
ved vaare forladte violer!*

*En drømmende tone av falmet blaafarvet
Vidnet i bladets skimmel,
At aldrig har blekere blomster staat
Under en hardere himmel*

— — —

*Du døde veninde! En klar viol
gir visselig minders skjælven,
men resten er borte: Den store sol,
vor deilige gang langs elven,*

*vort møte i skogen, den første gunst,
de svimlende sammenkomster!
Aa, hadde jeg bare forstaat den kunst,
at balsamere blomster!*

Olaf Bull (1883–1933)